

„EGY KÉP TÖBBET MOND EZER SZÓNÁL” KÉPKÖNYVEK KÖNYVTÁRI KÖRNYEZETBEN

A könyvtáros szakma számomra mindig tele van megújulási és fejlődési lehetőséggel. Ezen a munkaterületen dolgozom már 15 éve. Számtalan gyermekfoglalkozást tartottam, és a mai napig még mindig szeretem azokat a pillanatok, amik az új foglalkozások kidolgozását, az anyaggyűjtést és a szakmai elmélyülés lehetőségét adják. Szívesen veszek részt szakmai előadásokon, konferenciákon, mert hiszem azt, hogy az ember mindig tanulhat valamit, még ha esetleg ott és akkor nem is tudja pontosan, hogy ezt majd melyik munkaterületen tudja hasznosítani, vagy hogyan tudja adaptálni a kollégái számára.

Egy innovatív szakmai ismeretbővítésre alkalmas konferencián vettem részt, aminek címe: *Egy kép többet mond ezer szónál (Négyszögletű Kerekasztal 12. Képkönyves szakmai nap és workshop)*. A rendezvényen (óvoda) pedagógusok, könyvtárosok

vettek részt, és bárki, aki a téma iránt érdeklődött.

Egy nagyon izgalmas és számomra is új módszertani lehetőség kidolgozását jelentő előadás (*Szavak nélkül mesélek - Silent book - Könyvtári foglalkozások SNI-s tanulók számára*) megtartására kaptam felkérést az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum részéről. A konferencia ez év február 22-én került megrendezésre Budapesten.

A silent book sokak számára talán egy megfoghatatlan kifejezés, és joggal gondolhatjátok kedves kollégák ti is, hogy ez meg mi lehet? A könyvtári munkák során azonban biztosan többen is dolgoztatok már ezzel a könyvtípussal, csak esetleg nem tudtátok, hogy a szöveg

nélküli könyveket nevezik képkönyvnek, vagy angolul silent booknak (csendes könyvnek).¹ Ezek a kiadványok kizárólag képek segítségével mondanak el történetet. Révész Emese művészettörténész említi így, ezen a néven egy írásában ezeket a gyermekkönyveket. Érdekes meglátása, hogy a magyar közönség kevésbé preferálja a szöveg nélküli gyermekkönyveket. Annak ellenére, hogy ezek fejleszthetik a vizuális képalkotást, a kifejezőkészséget, a fantáziát, és a kreatív mondatalkotást.² Pozitív hatással lehetnek a művészeti érzék, a szóbeli kommunikáció, az egyéni vélemény kifejezésre. Véleményem szerint felelevenítheti a családban a mesemondás, történetmesélés „elfeledett” hagyományát. Erősíthetik a szókincs bővülését, elősegíthetik a későbbiekben a fogalmazási készség javulását, önbizalom erősítő hatása révén pozitívan járulhat hozzá a személyiségfejlődéshez. A szöveg nélküli könyveknek sokféle szakmai és irodalmi megnevezése van a köztudatban, mindazonáltal a képkönyv elnevezés találhatóbb és helytállóbb is, szívesebben ajánlom ezt szakmai használatra.

Rofusz Kinga illusztrátor, író: Otthon című felsős tagozatosoknak, felnőtteknek is ajánlható-feldolgozható képkönyve kapcsán az alábbiakat nyilatkozta: *”Kép és szöveg kapcsolata talán egyetlen műfajnál sem olyan erős, mint a gyerekknnyvnel. De mi a helyzet azokkal a könyvekkel, amelyek szöveg nélkül mesélnek el egy teljes történetet? Mit kezdünk azokkal a kötetekkel, melyekben nincs egyetlen betű sem, vagy ha elvétve akad is, csak az illusztráció része. A Nyugat-Európában silent booknak nevezett műfajnak nincs is igazán még magyar neve – fordíthatnánk akár néma könyvnek is, ez azonban félrevezető, hiszen ezek a kötetek nem némák, hanem a vizualitás nyelvvel mesélnek el egy történetet, és az sem baj, ha ez a történet minden egyes alkalommal másképp hangzik el.”*³

Ez a nyilatkozat is rávilágít a képkönyvek sokoldalú felhasználhatóságára. Annak ellenére, hogy a hazai könyvkínálatban mindeközéig kevés a megjelölt képkönyv. A képkönyvek sokoldalúsága a könyvtár valamennyi generációja számára kínál élményt. Megszólítható velük az óvodás, a kisiskolás, felsős vagy középiskolás korosztály is. A képkönyv állhat egy vagy több képből is; ez utóbbinál a történet és a cselekménysorozat lendülete, ritmusa viszi az olvasót. Az illusztráció itt kevésbé részletes, mint az egy-egy nagyobb, akár egész oldalt betöltő illusztráció esetén.

Az olvasni még nem tudó, betűt nem ismerő ovisoknak, első osztályosoknak nagyon jól működik a *Where is the elephant? (Barroux)*⁴ angol nyelvű képkönyv. Az idegen nyelvű kiadvány a környezettudatosságra, az ökológiai lábnyom fontosságára, a természet és állatvédelemre hívja fel a kicsik figyelmét.

Az alsó tagozatosoknak jól használható *Bee&Me (Jay, Alison)* könyve.⁵ A felsős korosztállyal a már korábban említett *Rofusz Kinga – Otthon* c. könyvénél⁶ túl feldolgozható *Bányai István: Zoom* című könyve is.⁷ Aki felnőtt csoportban szeretné kipróbálni a képkönyv varázserejét, annak ajánlom *The farmer and the Clown (Frazee, Maria)*⁸ vagy *Die Rückkehr (Chernysheva, Natalia)* könyvét.⁹

¹ Révész Emese: <https://revart.eoldal.hu/cikkek/gyermekkonyv-illusztracio/a-vizualis-narracio-eszkoztara-a-design-konyvek-sorozataban..html> (2020.04.30.)

² <https://revart.eoldal.hu/cikkek/gyermekkonyv-illusztracio/bolognai-gyermekkonyv-es-illusztracios-vasar..html> (2020.04.30)

³ Rofusz Kinga: https://konyves.blog.hu/2019/01/12/silent_book_a_konyv_amely_irott_szo_nelkul_mesel (2020.04.26)

⁴ Barroux: *Where is the elephant?* London, United Kingdom, Published Egmont UK Ltd. 2016. 32 pages.

⁵ Jay, Alison: *Bee&Me*. London, United Kingdom, Old Barn Books. 2017. 32 pages

⁶ Rofusz Kinga: *Otthon*. Budaörs, Vivandra Kv.. 2018. 60 p.

⁷ Bányai István: *Zoom*. Bp. PrintXBudavár, 2005. 64 p.

⁸ Frazee, Marla: *The farmer and the clown*. New York, Beach Lane Books, 2014. 32p.

⁹ Chernysheva Natalia: *Die Rückkehr*. Germany, Atlantis im Orell Füssli, 2015. 36 S.

Az ajánlott példákban látszik, hogy a hazai könyvkiadásban mindeztidőig kevés a megjelent képkönyv. A *Csimota kiadó* oldalán a *Design – könyvek* sorozatban lehet csemegézni, náluk több elérhető példány is szerepel, ezek jó része idegen nyelvű (egy-egy mondat, kérdés, szó szerepel bennük.)

Van viszont egy, ami mindenképp szót érdemel! Ez *Maros Krisztina: Milyen színű a boldogság?* című gyermekkönyve.¹⁰ Ezt a fantasztikus képi világgal illusztrált könyvet használtam fel az SNI-s gyermekekkel való könyvtári munkámhoz. A Sajátos Nevelési Igényű tanulók egyéni bánásmódot igényelnek, tanulási - olvasási nehézséggel is küzdenek. Az SNI-s gyermekek pontos megfogalmazása a jelenleg

hatályos köznevelési törvény szerint így hangzik: „Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”¹¹

A renthagyó könyvtári foglalkozás megvalósításában a Zalaegerszegen működő Béke Ligeti Általános Iskola, Szakiskola és EGYMI volt a partnerem. A programban az ott tanuló 4-5. osztályos diákok vettek részt összesen 24 fővel. A választásom azért erre a könyvre esett, mert ahogy a kezembe vettem, rögtön megfogott a varázslatos képi világa, illusztrációs gazdagsága. A könyv „színesben” foglalkozik a boldogsággal. Azt hiszem ez örök érvényű téma, amiben felnőtt és gyermek egyaránt kérdezhető.

A könyvvel a szerző a *Silent Book Contest – képeskönyvek* - nemzetközi versenyében döntősként szerepelt, akkor még szöveg nélkül. Végül 2017-ben a *Pagony Kiadó Szabó T. Anna* csodálatos versével gazdagodva mutatta meg, milyen színű lehet a boldogság?

Ismerkedjünk meg a foglalkozással, ami bármilyen könyvtári környezetben megvalósítható. A könyvtári programban *Maros Krisztina: Milyen színű a boldogság?* című könyvét dolgoztuk fel, ami 2x45 percen valósult meg. Az SNI-s diákoknál fontos a szótagolva haladás fontossága; gyakori ismétlés; egyértelmű feladatutasítások/feladattípusok konkretizálása; türelem, empátia, szociális érzékenység, határozott nevelői fellépés; csoportmunka; értő olvasás fejlesztése, felzárkóztatás; kreatív tudásátadás; játékoság;

Mivel a tanulók még nem jártak a könyvtárban, ezért az első alkalommal fontosnak tartottam, hogy megismerkedjenek a helyszínnel. Beszélgettünk a könyvekről, az olvasás fontosságáról, élményeiről, és a kölcsönzés lehetőségeiről is. Az egyéni könyvtári körbejárás, a polcok felfedezése mindig sokat jelent a gyerekeknek. Miután felfedezték akár ovis vagy kisiskolás kori kedvenceiket (A.A. Milne: *Micimackó*; *Bartos Erika* sorozat; *Walt Disney* könyvek;) átmentünk a foglalkoztató terembe, ahol nyugodt környezetben kezdhettük az első foglalkozást. Szerettem volna, ha oldott, vidám hangulat teremtődik már az első alkalommal. Indításképp a gyerekek játékos formában bemutatkoztak, és többet tudhattunk meg egymásról. Ezt különböző játékos feladatok is segítették (pl. keresztnév és egy tulajdonsággal történő bemutatkozás- *Barnabás- boldog*).

¹⁰ Maros Krisztina: *Milyen színű a boldogság?* Bp. Pozsonyi Pagony Kft., 2017. 31 p.

¹¹ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

A foglalkozásom elsődleges célja a kreativitás, fantázia fejlesztése; a gyerekek storyteller szerepbe helyezkedése; Könyv másképp-mindenki tud olvasni! - érzés erősítése, főleg, mert számukra az értő olvasás értelmezési és technikai nehézségekbe ütközik. Emellett fontos fejlesztési terület a szóbeli kommunikáció, nyelvi kifejezőképesség erősítése. Az első foglalkozáson kerültek lefektetésre azok a szabályok is, amik a közösségi szabálytudat, szocializáció, empátia, egymás elfogadásának tudatosítását erősítették. Fontos volt, hogy egymás előtt is meg merjenek nyilvánulni, ezt készítették elő a különböző szituációs játékok is. Boldogságtablót készítettünk, beszélünk az életükben emlékezetes örömről, a közösen átélt élményeiről. CsupaSzív játékunkban papírszívra kellett ragasztani kis szíveket, amikre azokat a dolgokat kellett felírniuk, amiket szívesen csinálnak (horgászat apával; főzés anyával;). Ezt egy kézműves tevékenység is kiegészítette, (épp Valentin nap közeledett). Nagyon szeretnek alkotni, létrehozni apró ajándékokat. Mindezek a feladatok előkészítették a második foglalkozást, ahol már a konkrét könyvvel ismerkedtünk. Körbeadogatva kézbe vehették, ismerkedhettek a könyv alapvető külső és belső tartalmi részeivel (cím, szerző; kiadó; oldalszám, illusztráció stb.).

A befogadást segítette *Maros Krisztina: Milyen színű a boldogság?* című könyvének feldolgozása Szabó T. Anna verse alapján a Pagony Kiadó szíves hozzájárulásával készült youtube videó is. <https://www.youtube.com/watch?v=QUUJXo5jS10>

A foglalkozás gerincét alkotó történetmesélés számukra kihívás volt, de mivel csapatban dolgoztak (véletlen választás alapján) és a kísérő pedagógusok is részt vettek a foglalkozásban aktív szereplőként, ezért velük együttgondolkodva nagyon szép és megható történetrészletek jöttek létre. Minden csoport max. 3 oldalnyi képet dolgozott fel, ezeket pedig a végén összerakva egy történetté gyúrtuk a főszereplő kislány boldog pillanatait, és rajta keresztül mindenki átélhette, hogy milyen színű a boldogság. A foglalkozás végén motivációs kártyával búcsúztam a csapattól. Elköszönés előtt még megbeszéltük az együtt töltött idő élményeit, és azt, ha lesz lehetőség, még szívesen jönnek könyvtárba.

MŰHELY

A tanulók véleményéből azt szűrtem le, hogy szívesen vettek részt a könyvtári programban. Tetszettek nekik a játékok és feladatok, többen úgy érezték, még sosem beszéltek ennyit magukról, az érzéseikről. A pedagógusok elégedettek voltak a módszertani és szakmai tartalommal. A könyvtár, mint közösségi tér és foglalkozási-kölcsönzési színtér olvasóbarát hangulatú volt számukra is.

MŰHELY

Nekem ez a foglalkozás óriási szakmai élményt adott, megerősített abban, hogy mindig érdemes időt és energiát abba fektetni, amiben hiszünk, mert a gyerekek meghálálják, ha odafigyelsz rájuk, és érdeklődéssel fordulsz feléjük, és ha mindezt egy kiváló könyvvel fűszerezed, hát... a siker garantált! Azoknak, akiket érdekel a téma, többet szeretnének tudni a módszertanról és a képkönyvekben rejlő könyvtári lehetőségekről háttéranyagként ajánlom Goda Beatrix: A "silent book" alkalmazásának lehetőségei könyvtári foglalkozásokon. In: Könyv Könyvtár Könyvtáros, 5. sz., 4-10. p. és Bakó Katalin – Domokos Dóra – Goda Beatrix: Szöveg nélküli képkönyvek alkalmazása könyves foglalkozásokon – esettanulmány. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 12. sz., 3-23. p. megjelent tanulmányait.

Tóth Renáta

